

UDC 001(08)
W 77

<https://doi.org/10.36074/25.12.2020.v4>



Vorsitzender des Organisationskomitees: Holdenblat M.

Verantwortlich für Layout: Kazmina N.

Verantwortlich für Design: Bondarenko I.

W 77 Wissenschaftliche Ergebnisse und Errungenschaften: 2020:
der Sammlung wissenschaftlicher Arbeiten «ΛΟΓΟΣ» zu den
Materialien der internationalen wissenschaftlich-praktischen
Konferenz (B. 4), 25. Dezember, 2020. München, Deutschland:
Europäische Wissenschaftsplattform.

ISBN 978-3-471-37237-1
DOI 10.36074/25.12.2020.v4

Es werden Thesen von Berichten und Artikeln von Teilnehmern der internationalen wissenschaftlich-praktischen Konferenz «Wissenschaftliche Ergebnisse und Errungenschaften: 2020», am 25. Dezember, 2020 in München vorgestellt.



Die Konferenz ist im Katalog internationaler wissenschaftlicher Konferenzen enthalten. genehmigt von ResearchBib und UKRISTEI (Zertifikat № 453 vom 05.10.2020); ist von der Euro Science Certification Group zertifiziert (Zertifikat № 22201 vom 04.12.2020).

Konferenz Tagungsband sind gemäß der Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0) öffentlich verfügbar.



Bibliografische Beschreibungen der Konferenz Tagungsband sind von CrossRef, ORCID, Google Scholar, ResearchGate, OpenAIRE und OUGC werden indiziert.

UDC 001 (08)

ISBN 978-3-471-37237-1

© Team der Konferenzautoren, 2020
© Europäische Wissenschaftsplattform, 2020

ЕВАКУАЦІЯ КУЛЬТУРНИХ ЗАКЛАДІВ ДОНБАСУ НА ПОЧАТКУ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (НА ПРИКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ ТЕАТРАЛЬНИХ УСТАНОВ)
Проценко Є.О.78

СМЕРТЬ МИКОЛИ ЄВШАНА У ВІННИЦІ (23.11.1919): ПАМ'ЯТЬ ТА СПРОБИ МЕМОРІАЛІЗАЦІЇ
Колястрок О.А., Федоришен О.Ю.81

ABSCHNITT XVII. GEOGRAPHIE

ГЕОЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА ЯКОСТІ ВОДИ ОЗЕРА ПОСВІТСЬКЕ (НОБЕЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК)
**Науково-дослідна група:
Діковицький В.М., Зубкович І.В., Мартинюк В.О., Зубкович В.В.**85

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПИТАННЯ МОДЕЛЮВАННЯ БАЗОВОЇ МЕРЕЖІ ЗАКЛАДІВ КУЛЬТУРИ МІСЦЕВОГО РІВНЯ
Задворний С.І., Бутрин Д.І.88

ABSCHNITT XVIII. ARCHITEKTUR UND KUNST

БАЛЕТ «СОРОЧИНСЬКИЙ ЯРМАРОК» У ПОСТАНОВЦІ МИКОЛИ ТРЕГУБОВА
Чурпіта Т.М.90

КОСТЮМ ТЕАТРУ КОРИФЕЇВ: ТИПИ І ФОРМИ (1882 – 1914 РР.)
Несен І.І.92

НОВІТНЄ ТРАКТУВАННЯ НАРОДНОЇ ТКАНИНИ СУЧАСНИМИ ДИЗАЙНЕРАМИ
Дутка В., Каштанова Н.97

ХУДОЖНЬО-СТИЛЬОВІ ОСОБЛИВОСТІ МЕТАЛЕВИХ ОПРАВ ДЛЯ ЄВАНГЕЛІЙ (НА ПРИКЛАДІ ЦЕРКОВ ТЛУМАЦЬКОГО Й ТИСМЕНЕЦЬКОГО РАЙОНІВ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)
Вах І., Стеф'юк Р., Фарилюк Х.99

ABSCHNITT XIX. MILITÄRWISSENSCHAFTEN, NATIONALE SICHERHEIT UND SPORT

ECOLOGICAL EXPEDIENCE OF HOUSEHOLD USE OF POLYETHYLENE BAGS AND ECO-PACKAGES
**Research group:
Zemlyanska O., Prakhovnik N., Kachynska N., Kovtun A., Ovcharova Yu.** ...104

DOI 10.36074/25.12.2020.v4.25

ЕВАКУАЦІЯ КУЛЬТУРНИХ ЗАКЛАДІВ ДОНБАСУ НА ПОЧАТКУ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (НА ПРИКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ ТЕАТРАЛЬНИХ УСТАНОВ)

ORCID ID: 0000-0003-0190-5787

Проценко Євгенія Олександрівна

канд.іст.наук, старший викладач кафедри всесвітньої історії та археології
Донецький національний університет імені Василя Стуса

УКРАЇНА

Проблема евакуації культурних установ, митців, культурної інтелігенції в Україні та на Донбасі, зокрема, напередодні та на початку Другої світової війни належить до мало вивчених в українській історіографії. Самі процеси евакуації виявились майже провальними, а документи, які б об'єктивно віддзеркалювали ці процеси, не збереглись у повному обсязі, адже швидке просування нацистів не сприяло такому зберіганню.

З огляду на це, аналіз намірів, практик, реальності евакуації сприятиме розумінню радянської культурної політики в умовах війни, висвітленню долі митців, які опинились на окупованій території.

Для висвітлення теми були використані фонди Центрального державного архіву громадських об'єднань, Державного архіву Донецької області, мемуари.

Початок Другої світової війни для населення Донбасу позначився культурною мобілізацією, культурне життя регіону змінювалось відповідно до просування військ, так захоплення Ворошиловградської області нацистськими військами тривало від 11 листопада 1941 р. до 27 липня 1942 р., а Сталінської – від 8 жовтня 1941 р. до 10 липня 1942 р. [1, с.203; 2, с.89].

З наближенням фронту відбувалась евакуація населення, промислових об'єктів, установ. 24 червня 1941 року рішенням ЦК ВКП(б) та РНК СРСР було створено Раду по евакуації, при наркоматах та відомствах були створені спеціальні бюро та комісії з евакуації, на місцях керівництво евакуацією було покладено на партійні органи [3, с.70; 4, с.14]. Організовували експертно-перевіряючі комісії, які проте часто не мали досвідчених працівників, вели роботу поспіхом. Донбас став квінтесенцією загальної концепції евакуації в Радянському Союзі, яка полягала в тому, що установи культури підлягають евакуації за остаточним принципом. Радянська влада не змогла впоратись з проблемою евакуації людей та захисту території, не змогла реалізувати наказ – «бей врага на своей территории».

Серед населення не проводилась інформаційна робота щодо підготовки до евакуації, через що відмічались панічні настрої, розповсюджувались чутки про війну, так на шахті ім. Орджонікідзе робітники заявляли: «Никто с нами не работает, газет мы не читаем, что услышим, тем и пользуемся». Спостерігались випадки самостійних, одиночних евакуацій, переважно серед керівників підприємств та установ, зокрема культурних [5, арк.5-6; 6, с.47].

Від'їзд театрів, музеїв, культосвітніх закладів не включався навіть у загальні плани евакуації через перевантаженість залізниць військовими перевезеннями та перебазуванням промисловості та відбувався самопливом [7, с.31; 8, арк.7].

З початком війни лише 44 театральні установи УРСР з 131 змогли евакуюватися на схід СРСР. Станом на 1940 р. на Донбасі діяло 16 театрів (6 у Ворошиловградській області та 10 в Сталінській). За даними доповідних записок про стан театрів в евакуації та даних про реевакуацію вдалось встановити, що: Український музичний драм театр ім. Артема було евакуйовано до м. Кзил-Орда (Казахська РСР); Сталінський музичний театр евакуйовано в м. Пржевальськ, (Киргизька РСР); Сталінський український драматичний театр евакуйовано в м. Джалал-Абад (Киргизька РСР) та м. Ленінабад (Таджикська РСР); Слов'янський російський драмтеатр ім. Маяковського в м. Андижан (Узбекська РСР); Костянтинівський театр руської драми ім. Пушкіна в м. Аташауз (Туркменська РСР); Макіївський український міський драматичний театр припинив свою роботу з початком війни, Український театр музичної драми до Чечено-Інгушської АРСР, Ворошиловградський театр юного глядача у м. Караганда (Казахська РСР). Різні дані є про евакуація Ворошиловградського театру руської драми, серед місць де театр перебував зазначається м. Махачкала (Дагестанська АРСР), м. Наманган (Узбекська РСР), м. Акмолінськ (Казахська РСР). Основними напрямками діяльності евакуйованих театрів були стаціонарні вистави, просвітницька робота та виступи для фронтових бригад [9, с.114; 10, арк.10; 11, с.288-289; 12, арк.18 зв.-19; 13, арк.5].

Варто зазначити, що в доповідних записках не містилась інформація про кількість евакуйованих працівників театрів. Більшість театральних робітників та акторів вимушені були залишитись на окупованій території, адже в першу чергу виїжджав керівний склад та провідні актори з сім'ями. Одна з балерин Сталінського музичного театру Олена Горчакова згадує, що за декілька днів, до приходу німців у Сталіно була нарада, під час якої керівництво театру запевнило акторів, що місто не буде окуповано, евакуація не передбачається. У ніч, коли прийшли окупанти лише керівництво театру та невелика частина артистів були попереджені та встигли виїхати до Киргизької РСР [14, с. 45].

На прикладі Державного українського музично-драматичного театру ім. Артема розглянемо кількісні показники процесу евакуації. На 22 червня 1941 р. склад театру нараховував 92 співробітника (з них художнього складу - 53), до лав Червоної Армії було залучено 26 чоловік. У день евакуації театру - 7 вересня 1941 р. були евакуйовані 35 робітників театру, з яких художнього складу 26, решта керівний склад та начальники цехів, таким чином на окупованій території залишилась 31 людина, тобто третина довоєнного складу театру [15, арк.10-13].

Отже, промисловий Донбас став зразком концепції евакуації культурних установ за остаточним принципом. Радянський уряд провалив процес евакуації культурної сфери в країні, в тому числі на Донбасі, місцеве керівництво до останнього затримувало евакуації театральних колективів, через що більшість з них вимушені були залишитись на окупованій території.

Список використаних джерел:

- [1] *Історія міст і сіл Української РСР* (1970). (Т. 5: Донецька область). Київ: УРЕ АН УРСР.
- [2] *Історія міст і сіл Української РСР* (1968). (Т. 13: Луганська область). Київ: УРЕ АН УРСР.
- [3] *Культурне будівництво в Українській РСР. Найважливіші рішення комуністичної партії і радянського уряду. 1917-1959 рр. Збірник документів* (1960). (Том I: 1917-червень 1941 рр.). Київ: Державне видавництво політичної літератури УРСР.
- [4] Касперович, В. М. (2002). *Адміністративно-командне керівництво важкою промисловістю Донбасу у 1938-червні 1941 років* (автореф. дис. ... канд. іст. наук). Донецький національний університет. Донецьк, Україна.

- [5] Державний архів Донецької області. Ф.П.- 326. Оп.1.Спр.1898. 25 арк.
- [6] Стяжкіна, О. В. (2015). Жінки України в повсякденні окупації: відмінності сценаріїв, інтенції й ресурси виживання. *Український історичний журнал*. (2), 42-66.
- [7] Коваль, М. В. (1994). Доля цінностей української культури, або залишковий принцип евакуації 1941-1942 рр. *Українська культура*. (9-10), 30-31.
- [8] Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі – ЦДАГО України). Ф.1. Оп.70. Спр.58. 7 арк.
- [9] Пішванова, Т. (2013). Вседонбасівський державний український драматичний театр (Дондерждрама): сторінки історії. *Донецький вісник Наукового товариства ім. Шевченка*. (37), 113-122.
- [10] ЦДАГО України. Ф.57. Оп.4. Спр.79. 11 арк.
- [11] Андросова, С. Л. (2010). *Культурні процеси в Донбасі в 20–30–ті рр. ХХ ст.* (дис. ... канд. іст. наук). Донецький національний університет. Донецьк, Україна.
- [12] ЦДАГО України. Ф.1. Оп.70. Спр. 49. 22 арк.
- [13] ЦДАГО України. Ф.1. Оп.70. Спр.855. 8 арк.
- [14] Горчакова, Е. П. (1999). *Размышления в затянувшемся антракте*. Донецк : изд-во Донецкой организации Союза писателей Украины.
- [15] ЦДАГО України. Ф.1. Оп.70. Спр.407. 114 арк.